

JUBILEUSZ 80-LECIA PROFESORA JERZEGO WAŻNEGO, CZŁONKA RZECZYWISTEGO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

W dniu 18 grudnia 2007 r. prof. dr hab. Jerzy Ważny ukończył 80 lat, z których prawie 58 poświęcił działalności naukowej. Profesor jest wybitnym w skali światowej specjalistą ochrony i konserwacji drewna, twórcą tej dyscypliny nauki w Polsce, a także kreatorem polskiej szkoły naukowej zajmującej się tą dziedziną wiedzy. Znaczna część jego dorobku naukowego poświęcona została problemom drewna zabytkowego i mikrobiologii konserwatorskiej.

Prof. Jerzy Ważny ukończył studia w 1950 r. na Wydziale Leśnym SGGW w Warszawie, specjalizując się w patologii i konserwacji drewna pod kierunkiem prof. dr. hab. Józefa Kochmana, późniejszego członka rzeczywistego Polskiej Akademii Nauk. Po uzyskaniu dyplomu odbył uzupełniające studia na Wydziale Biologii UW u prof. dr. Kazimierza Bassalika i ks. prof. dr. Józefa Szulety. Stopień dr. nauk technicznych uzyskał na Wydziale Technologii Drewna SGGW w 1957 r., a następnie kolejno stopień dr. hab. i docenta (1962) oraz tytuły: prof. nadzwyczajnego (1969) i prof. zwyczajnego nauk technicznych (1976). W 1970 r. został członkiem Międzynarodowej Organizacji Ochrony Drewna (International Research Group on Wood Protection – IRG-WP), w 1976 r. – Międzynarodowej Akademii Nauk o Drewnie (International Academy of Wood Science – IAWS), w 1991 r. – członkiem-korespondentem, a w 2004 r. rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk (PAN).

Prof. Jerzy Ważny jest jednym z niewielu naukowców skupionych w PAN, którzy zajmują się konserwacją zabytków. Przez wiele lat należał do Rady Naukowo-Konserwatorskiej w Zarządzie Głównym PKZ, uczestniczył w pracach Rady Naukowo-Technicznej Fundacji Ochrony Zabytków, był także członkiem i przewodniczącym Rady Naukowo-Konserwatorskiej w Oddziale Badań i Konserwacji PKZ. Działal ponadto aktywnie i przewodniczył pracom Sekcji Drewna Zabytkowego Grupy Roboczej Krajów Europy Wschodniej ds. Konserwacji Zabytków, Kultury i Muzealiów. Współpracował w tym zakresie z wybitnymi specjalistami za granicą: z Güntherem Beckerem

(Berlin – Dahlem), Philipem W. K. Findlayem (Cambridge), Vladimirem Rypackiem (Brno), Aleksym T. Wakinem (Sankt Petersburg), Siergiejem N. Gorszinem (Moskwa), Harrym Graevsem (Melbourne), a także z profesorami w Polsce: Janem Zachwatowiczem, Bohdanem Marconim, Tadeuszem Polakiem, Piotrem Rudniewskim, Wiktorem Zinem oraz piszącym te słowa. Wyjeżdżał wielokrotnie do różnych krajów europejskich i pozaeuropejskich jako: *visiting professor*, ekspert lub uczestnik misji, konferencji, sympozjów.

Prof. Jerzy Ważny opracował wielką liczbę ekspertyz mykologicznych, dokumentacji i konsultacji na potrzeby konserwowanych w kraju zabytkowych obiektów kultury materialnej, często wysokiej klasy, ruchomych i budowlanych, świeckich i sakralnych. Dla wielu z nich prowadził, wraz z dr. Michałem Czajnikiem, stały nadzór konserwatorski podczas remontu lub odbudowy. Były to takie obiekty, jak Pałac w Wilanowie, Pałac w Nieborowie,

Zamek Królewski w Warszawie, a także skanseny i muzea. Wspólnie ze swymi współpracownikami z powodzeniem poszukiwał i weryfikował specyficzne metody konserwacji, jak: metoda termiczna, ultradźwiękowa, stabilizacja żywicami syntetycznymi i inne. Był twórcą i współtwórcą kilku nowoczesnych w swoim czasie preparatów biocydowych, opatentowanych i wprowadzonych do stosowania.

Prof. Jerzy Ważny opublikował ok. 450 prac w czasopiśmie: „Ochrona Zabytków”, „Nauka”, „Bulletin of the Polish Academy of Science”, „Folia Forestalia Polonica” i wielu innych. Przeszło 120 z nich ukazało się za granicą w czołowych czasopiśmie branżowych, takich jak „Wood Science and Technology”, „Wood and Fiber Science”, „International Biodeterioration”, „Holzforschung”, „Holz als Roh- und Werkstoff”, „Material und Organismen”, „Chimia Driewiesiny”. Liczba cytowań profesora w literaturze światowej, wg Science Citation Index, wynosi 200 pozycji.

Tematyka badań, podejmowanych przez prof. Ważnego, obejmowała liczne aspekty ochrony i konserwacji drewna, a także innych współwystępujących z nim materiałów, jakie stosowano w budownictwie mieszkaniowym, przemysłowym i w obiektach zabytkowych. Wiele ze zrealizowanych prac badawczych miało charakter oryginalny i pionierski, wnosząc niejednokrotnie znaczący wkład do rozwoju światowej nauki. Niezależnie od działalności naukowej profesor był organizatorem lub współorganizatorem wielu istotnych dla gospodarki narodowej rozwiązań praktycznych, ważnych zarówno w skali krajowej, jak i międzynarodowej. Sympozja Ochrony Drewna, będące jego pomysłem, organizowane są od 46 lat cyklicznie, co dwa lata, i zazwyczaj szeroko uwzględniają tematykę konserwatorską.

Dużo uwagi prof. Jerzy Ważny poświęcił dydaktyce w dziedzinie ochrony drewna. Obok wykładów i seminariów w SGGW na temat patologii występujących w drewnie i walki z nimi, przeszło 30 lat prowadził zajęcia z mikrobiologii konserwatorskiej na Wydziale Konserwacji Dziel Sztuki ASP w Warszawie oraz wykłady o ochronie zabytków drewnianych dla etnologów na UW. Prowadził i nadal prowadzi także zajęcia na studiach podyplomowych SGGW, Ochrony Zabytków na Wydziale Architektury PW, a przede wszystkim w Ośrodku Doskonalenia Kadr b. Ministerstwa Gospodarki Komunalnej, przejętym później i utrzymywanym do dziś przez Polskie Stowarzyszenie Mykologów Budownictwa (PSMB). Na tych ostatnich wyszkolono przeszło 2500 inżynierów budowlanych i konserwatorów zabytków. Założenia i pierwsze programy

wykładanych tam przedmiotów i zajęć dydaktycznych były dziełem profesora. Za najważniejszy jego dorobek jako dydaktyka uznać należy promocję przeszło 100 magistrów i 11 doktorów, z których 5 osiągnęło tytuł profesora.

Za swoją działalność prof. Jerzy Ważny uzyskał liczne nagrody i wyróżnienia, m.in. nagrodę IRC-WP im. Rona Cockcrofta w Szwecji (1990), medal ASP im. Bohdana Marconiego za działalność w ochronie zabytków (1997), nagrodę PZITB im. Władysława Danileckiego za wybitne osiągnięcia w dziedzinie trwałości i ochrony obiektów budowlanych przed korozją (2004), medal PAN im. Michała Oczapowskiego za wybitny wkład w rozwój nauk leśnych (2006) oraz przyznawane przez ministra kultury odznakę Zasłużony Działacz Kultury (1980) i złotą odznakę „Za opiekę nad zabytkami” (1997). Prof. Jerzy Ważny otrzymał także tytuły: członka honorowego Stowarzyszenia Mykologów Budownictwa (2000) i tytuł Honorary Life-Long Member of International Research Group on Wood Protection, nadany na XXXVIII konferencji w Jackson, USA (2007).

Z okazji jubileuszu prof. Jerzego Ważnego odbyły się dedykowane mu konferencje naukowe: XXIII Sympozjum Ochrony Drewna w Rogowie (wrzesień 2007) zorganizowane przez Komitet Technologii Drewna PAN i Zakład Ochrony Drewna SGGW, a także IX Sympozjum PSMB pod hasłem „Ochrona obiektów budowlanych przed wilgocią, korozją biologiczną i ogniem” w Zakopanem (październik 2007). Odbyły się też specjalne sesje naukowe Komitetu Technologii Drewna PAN (październik 2007) i Rady Naukowej Instytutu Technologii Drewna w Poznaniu (listopad 2007).

Pełny dorobek naukowy prof. Jerzego Ważnego poświęcony konserwacji zabytków drewnianych omówiony został w opracowaniu „Ochrona drewna zabytkowego – historia i stan badań” (J. Ważny i W. Kurpik), które opublikowane zostało w czasopiśmie: „Ochrona Zabytków”, nr 1-2, 2004 oraz „Nauka”, nr 1, 2005.

Każdy, kto poznał prof. Jerzego Ważnego oraz jego pasję sięgania ponad standardy i horyzonty nauki, wie doskonale, że przedstawiony wyżej bilans znakomitych osiągnięć minionego 80-lecia nie jest dla niego cezurą cokolwiek zamykającą, lecz stać się może raczej podstawą nowych dokonań i dalszych odkryć. Wierząc, że tak będzie, życzymy Profesorowi, aby jak najdłużej mógł dzielić z nami troskę o dziedzictwo naszej kultury, w znacznej przecież mierze wypowiedzanej się poprzez dzieła spełnione w drewnianym tworzywie.